

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-569-3-32>

TYOLOGY OF DYNAMIC CAPABILITIES OF COMPANIES

ТИПОЛОГІЯ ДИНАМІЧНИХ ЗДАТНОСТЕЙ КОМПАНІЙ

Динамічні здатності (dynamic capabilities, далі – ДЗ) є фундаментальним механізмом, який забезпечує трансформацію стратегічного менеджменту, як управлінської логіки, так й безпосередньо управлінської практики.

У стратегічному вимірі, вони дозволяють компаніям перейти від статичної стратегії до гнучкої, адаптивної моделі, яка відповідає на виклики динамічного середовища, цифрової трансформації та ринкової невизначеності.

Важливим елементом наукового пізнання, в тому числі й концепції динамічних здатностей, є типологія [1].

Типології дозволяють класифікувати та впорядковувати різні форми ДЗ, наприклад, за рівнями, напрямками або функціями [2] [3]. Це створює основу для формування єдиної наукової мови та теоретичної узгодженості.

Важливо підкреслити, що кожна типологія — це аналітичний інструмент для перевірки гіпотез щодо взаємозв'язку між організаційною поведінкою, змінами у середовищі та результативністю бізнесу [1]. Вона допомагає розрізнити типи адаптації, рівні стратегічної гнучкості та глибину трансформацій менеджменту компаній.

Завдяки типологіям науковці можуть:

1. Порівнювати результати досліджень у різних галузях.
2. Формувати класи моделей розвитку організацій.
3. Будувати крос-секторальні порівняння (наприклад, ІТ-сектор та виробництво, наприклад).

Типології надають логіку і структуру концепції динамічних здатностей, дозволяючи краще зрозуміти їх різновиди, функції та прояви.

Розглянемо три типологічні моделі, які типологізують ДЗ.

«Потрійна» модель Teece [2]: «Відчуття» (Sensing) — виявлення змін, трендів, майбутніх потреб, технологій. «Захоплення» (Seizing) — формування рішень щодо використання «відчутих» можливостей «Трансформація» (Transforming) — перебудова (реконфігурація) ресурсної бази, оргструктур, процесів

Типологія ДЗ «За рівнем». В роботі [3] автори запропонували систематизувати ДЗ за рівнями:

– *Фундаментальний рівень:* базові організаційні процеси, такі як навчання та культура змін.

– *Функціональний рівень:* здатності, пов'язані з конкретними функціональними областями, наприклад, маркетингом, виробництвом, тощо.

– *Мета-рівень:* вищий рівень, що включає здатність організації інтегрувати та перебудовувати свої ресурси та процеси для адаптації до змін у зовнішньому середовищі.

«Функціональна» типологія ДЗ. Відповідно до [4], [5] автори запропонували функціональну типологію динамічних здатностей, яка складається з трьох рівнів:

1) *Інкрементальні ДЗ (Incremental Dynamic Capabilities).* Ці здатності спрямовані на поступове вдосконалення існуючої ресурсної бази компанії. Вони включають процеси, які дозволяють організації адаптуватися до змін у помірно-волатильному середовищі шляхом невеликих, еволюційних змін, не змінюючи сутності ресурсів.

2) *Оновлювальні ДЗ (Renewing Dynamic Capabilities).* Ці здатності дозволяють компанії оновлювати, адаптувати та доповнювати свою ресурсну базу. Вони включають процеси, які сприяють створенню нових ресурсів або трансформації існуючих, що дозволяє організації залишатися конкурентоспроможною в умовах змін.

3) *Регенеративні ДЗ (Regenerative Dynamic Capabilities).* Ці здатності спрямовані на зміну самих ДЗ компанії. Вони включають процеси, які дозволяють організації переосмислювати та перебудовувати свої управлінські механізми адаптації та інновацій, що є критично важливим у високо динамічних середовищах.

В Таблиці 1 показано як узгоджуються ці три типологічні моделі з моделлю Дж. Тіса.

**Узгодження типологічних моделей ДЗ
з «потрійною» моделлю Дж. Тіса**

Компонент ДЗ відповідно моделі в [2]	Модель Wang & Ahmed [3]	Модель [5]
Sensing «Відчуття»	Фундаментальний рівень	Інкrementальні здатності
Seizing «Захоплення»	Функціональний рівень	Оновлювальні здатності
«Трансформація» Transforming	Мета-рівень	Регенеративні здатності

Джерело: розроблено автором на основі аналізу [2–5]

Усі три моделі демонструють, що ДЗ не є одним єдиним, простим або цілісним явищем, яке можна звести до якоїсь однієї дії, процесу чи функції. Типологічні моделі демонструють, що ДЗ є структурованим багаторівневим феноменом що узгоджується з поділом на функціональні, інноваційні та регенеративні здатності у моделі [5]. «Потрійна» модель Дж. Тіса [2] не суперечить, а інтегрує інші підходи, надаючи їм процесно-функціональної форми. Типологія ДЗ дозволяє структурувати стратегічну поведінку компаній. Далі слід виконати операціоналізацію ДЗ яка є ключем до вимірювання ефективності трансформації й побудови емпіричних моделей стратегічного управління.

Література:

1. Collier D., Laporte J., Seawright J. Putting Typologies to Work: Concept-Formation, Measurement, and Analytic Rigor. *Political Research Quarterly*. 2011. Вип. 65. pp. 217–232.
2. Teece D. J. Explicating dynamic capabilities: The nature and microfoundations of (sustainable) enterprise performance. *Strategic Management Journal*. 2007. Vol. 28, № 13. pp. 1319–1350.
3. Wang C. L., Ahmed P. K. Dynamic capabilities: a review and research agenda. *The International Journal of Management Review*. 2007. Vol. 9, № 1. pp. 31–51.
4. Ambrosini V., Bowman C. What Are Dynamic Capabilities and Are They a Useful Construct in Strategic Management? *Int J Manage Rev*. 2009. Vol. 11, № 1. pp. 29–49.
5. Ambrosini V., Bowman C., Collier N. Dynamic Capabilities: An Exploration of How Firms Renew Their Resource Base. *British Journal of Management*. 2009. Vol. 20. pp. 9–24.